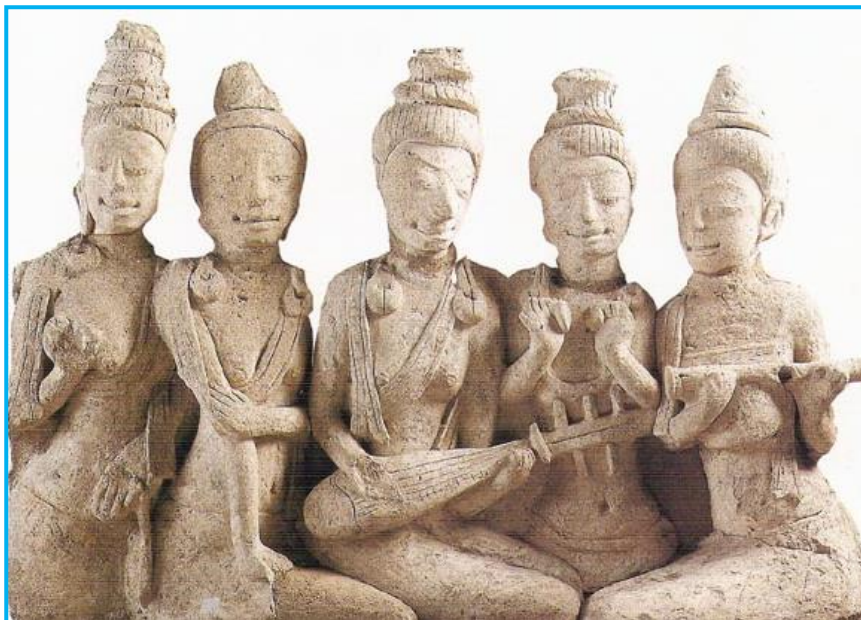

ประวัติความเป็นมาของพิณอีสาน

พิณ เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีดที่มีมายาวนานจน ไม่อาจทราบได้ว่า ใครเป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้นเป็นคนแรก เครื่องดนตรีที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับพิณ สามารถพบในหลายๆ ประเทศ แต่ชื่อและรูปร่างปลีกย่อยในส่วนต่างๆ ของพิณ แตกต่างกันไปตามเชื้อชาติและภาษา คนไทยได้เคยใช้พิณ หรือซุงเป็นเครื่อง บรรเลงมาแต่ครั้งโบราณจากหลักฐานภาพปูนปั้นประดับฐานเจดีย์ที่เมืองโบราณ บ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นรูปปั้นนูนสูง นางทั้งห้าบรรเลงดุริยดนตรี นางหนึ่งบรรเลงพิณเพียะ นางหนึ่งดีดพิณ 5 สาย นางหนึ่งตีกรับ นางหนึ่งตีฉิ่ง และอีกนางหนึ่งเป็นนักร้องขับลำนำ ภาพปูนปั้นดังกล่าวเป็นศิลปะสมัยทวารวดี สันนิษฐานว่าคงปั้นขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 16 (สำเร็จ คำโหมง. 2538 : 477)

นางทั้งห้าบรรเลงดุริยดนตรี
ที่มา: ปัญญา รุ่งเรือง (2517 : หน้าปก)

จากหลักฐานดังกล่าวจึงสันนิษฐานว่าพิณเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ 1,000 ปี มาแล้ว ซึ่งของเดิมน่าจะมาจากประเทศจีนตอนใต้ เราได้ดัดแปลง นำเข้าไปเล่นกับเครื่องดนตรีไทย เช่น ระนาด ซอวง กลอง ฉิ่ง และเรียกว่า วงพิณพาทย์ ต่อมาพิณได้หายไปจากวงพิณพาทย์ด้วยเหตุใดไม่ปรากฏกลับได้นำเอาปี่เข้ามาใช้ในวงแทน จึงเรียกววงพิณพาทย์ใหม่ว่า วงปี่พาทย์ จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะวงปี่พาทย์ในปัจจุบัน

ที่มา : <http://www.profusac.com> (22/10/2558)

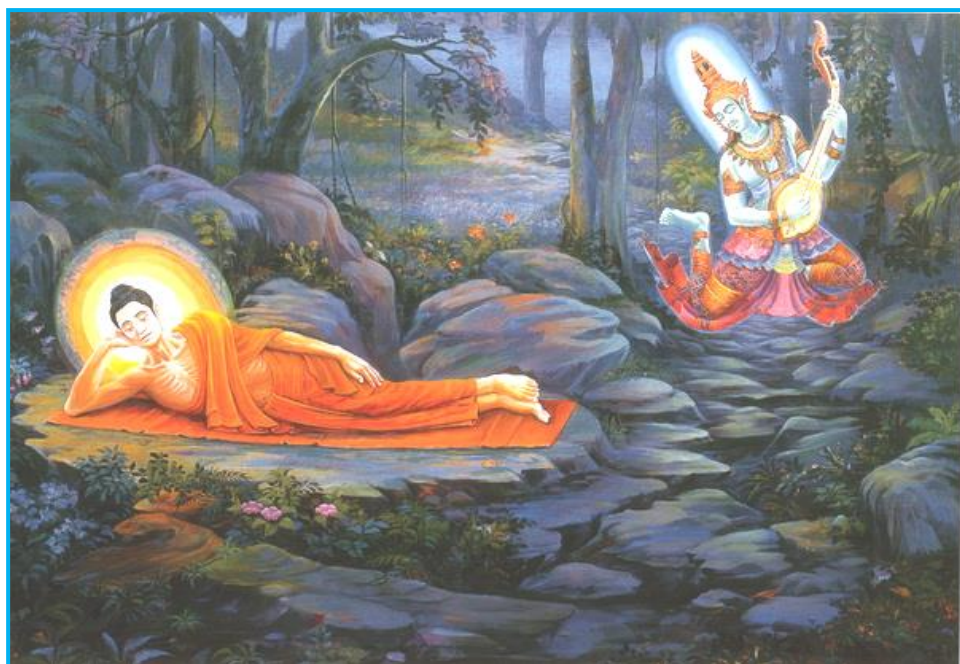
อีกประการหนึ่งชาวไทยเรารู้จักคำว่าพิณมาพร้อมกับเรื่องราวในพุทธประวัติ ตอนที่สมเด็จพระอัมรินทราธิราชเสด็จลงมาติดพิณสามสายถวายเพื่อให้เกิดอนุสติแก่พระพุทธเจ้าก่อนที่จะตรัสรู้ว่าการบำเพ็ญเพียรก่อนการแสวงหาโฆษกธรรม ถ้าเครื่องครึกก็เปรียบเสมือนการขึ้นสายพิณให้ตึงเกินไปยอมขาดถ้าหย่อนนักเสียงก็ไม่ไพเราะ แต่ถ้าฝึกแบบมัชฌิมาปานกลางก็เหมือนขึ้นสายพิณแต่เพียงพอกับระดับเสียงยอมให้เสียงที่ตึงกังวานมีความไพเราะ แจ่มใส ดังใจความในวรรณคดีเรื่อง “พระปฐมสมโพธิกถา” พระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ว่า ขณะนั้นองค์สมเด็จพระอัมรินทราธิราชทราบในข้อปริวิตก ดังนั้น จึงทรงนำพิณพาทย์สามสายมาติดถวายพระมหาสัตย์ สายหนึ่งเครื่องนักพอดิดก็ขาดออก ทำให้ไม่บันลือเสียงนัก และสายหนึ่งไม่เคร่งมันหย่อนพอปานกลางติดเข้าก็บันลือศัพท์ไพเราะเจริญจิต

พระมหาสตัยได้สดับเสียงพิณก็ถือเอานิมิตนั้นทรงพิจารณาเห็นแจ้งว่า
“มัชฌิมาปฏิปัตตินั้นเป็นหนทางพระโพธิญาณ” จนเป็นตำนานเล่าขานสืบมา

สมเด็จพระนรินทรราชาเสด็จลงมาติดพิณสามสายถวายพระพุทธเจ้า
ที่มา : <http://th.wikipedia.org> (22/10/2558)

วิวัฒนาการของพิณอีสาน

พิณของอีสานวิวัฒนาการ มาจากสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นสายพิณ และ ส่วนที่เป็นกล่องพิณ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 สายพิณ

สายของพิณน่าจะวิวัฒนาการมาจาก สนุ หรือ ธนู ซึ่งเป็นเครื่องดนตรี ที่มีสายซึ่งรูปร่างคล้ายกับธนูใช้แกว่งเล่นหรือผูกไว้ที่ส่วนหัวของวาวแล้วชักขึ้นไป บนท้องฟ้าให้ลมพัด จะทำให้ส่วนใบของสนุหมุนกระทบกับลมแล้วเกิดเสียงดัง ตือ ตือ ตือ ตือ คล้ายมีเสียงคนกำลังร้องเพลงในทำนองพื้นบ้านอีสาน

การแกว่งสนุของคนอีสาน

ที่มา : [http://www.oknation.nethttp://th.wikipedia.org\(22/10/2558\)](http://www.oknation.nethttp://th.wikipedia.org(22/10/2558))

การผูกสนุเข้ากับหัววาวของคนอีสาน

ที่มา : [http://www.oknation.nethttp://th.wikipedia.org\(22/10/2558\)](http://www.oknation.nethttp://th.wikipedia.org(22/10/2558))

ส่วนที่ 2 กล้องเสียงพิณ

ในส่วนที่เป็นกล้องเสียงนั้นสันนิษฐานว่าน่าจะมาจาก 2 ทาง คือ มาจาก พิณกระบอกไม้ไผ่ซึ่งใช้ไม้ไผ่มาทำเป็นกล้องเสียงและมาจากกลองหลุม โดยชุดหลุม ลงในดินเป็นกล้องเสียง มีหลักหัวและท้ายแล้วนำเครื่องหญ้านางมามัดให้พาดปาก หลุม ซึ่งเครื่องหญ้านางให้ตีเวลาเล่นให้ตีหรือดีดเครื่องหญ้านางจะเกิดเสียงดัง ตีดัง คล้ายเสียงกลอง

การตีกลองหลุม

ที่มา : ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์. 2535

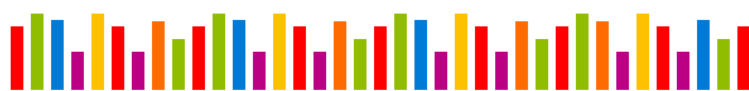
ชาวอีสานในอดีตนั้นมีการเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้แตกต่างกันออกไป เช่น จังหวัดอุบลราชธานี เรียกว่า “ซุง” จังหวัดชัยภูมิ เรียกว่า “เต่ง” หรือ “อีเต่ง” จังหวัดหนองคาย เรียกว่า “ซจ๊อปี่” เป็นต้น แต่ชื่อสามัญที่คนทั่วไปเรียก คือ “พิณ” นั่นเอง ปัจจุบันนี้พิณอีสานได้รับการปรับปรุงดัดแปลงมาอย่างต่อเนื่อง จนมีรูปแบบที่หลากหลายซึ่งพบเห็นได้ทุกที่และยังเป็นเครื่องดนตรีหลักในวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน (วงโปงลาง) อีกหนึ่งเครื่อง ที่มีความโดดเด่นทั้งในเรื่องเสียงและรูปร่าง สำหรับจังหวัดที่ใช้พิณเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัด คือ อุบลราชธานี โดยมี นายทองใส ทับถนุน ชาวจังหวัดอุบลราชธานี เป็นศิลปินผู้มีบทบาทด้านการตีพิณดังคำกล่าวที่ว่า “เสียงพิณถิ่นอุบล”

นายทองใส ทับถนุน
ศิลปินพื้นบ้านด้านการตีพิณ
จังหวัดอุบลราชธานี

ใบงานที่ 1 เรื่อง ประวัติความเป็นมาของพิณ
ใบงานที่ 2 เรื่อง ศิลปินพิณถิ่นอีสาน
ใบงานที่ 3 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพิณ

ใบงานที่ 1 เรื่อง ประวัติความเป็นมาของพิน

ชื่อ.....นามสกุลชั้น ม...../.....เลขที่.....

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเขียนผังความคิดเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพิน

แบบทดสอบหลังเรียนชุดที่ 1

คำชี้แจง : 1. แบบทดสอบเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ
2. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย (X)
ลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้

- ตามพุทธประวัติบุคคลใดเป็นผู้ตีพิณสามสายถวายเพื่อให้เกิดอนุสติถวายแด่พระพุทธเจ้า
ก. พระสารีบุตร
ข. พระพรหม
ค. พระพิมณศวรร
ง. พระอินทร์
- สถานที่ใดค้นพบรูปนางทั้งห้าบรรเลงดุริยดนตรี
ก. บ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
ข. บ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
ค. บ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
ง. บ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
- นักเรียนคิดว่าพินน่าจะเข้ามาในประเทศไทยในยุคใด
ก. สมัยสุโขทัย
ข. สมัยอยุธยา
ค. สมัยทวารวดี
ง. สมัยรัตนโกสินทร์
- นักเรียนคิดว่าพินมีรูปร่างคล้ายคลึงกับเครื่องดนตรีใดต่อไปนี้มากที่สุด
ก. กีตาร์
ข. เบนโจ
ค. กระฉับปี
ง. ซิม
- ข้อใดอธิบายวิวัฒนาการของพิณอีสานได้ถูกต้อง
ก. สายพิณวิวัฒนาการมาจาก สายสนู หรือ ธนู
ข. สายพิณวิวัฒนาการมาจากสายเถาวัลย์
ค. กล้องเสียงพิณวิวัฒนาการมาจากกลอง
ง. กล้องเสียงพิณวิวัฒนาการมาจากกะลามะพร้าว

6. จังหวัดใดใช้พิณเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัด
- ก. อุบลราชธานี
 - ข. หนองคาย
 - ค. อุตรธานี
 - ง. ร้อยเอ็ด
7. เครื่องดนตรีใดต่อไปนี้ไม่ปรากฏในภาพปูนปั้นรูปนางทั้งห้าบรรเลงดุริยดนตรี
- ก. พิณเพี้ยะ
 - ข. พิณสามสาย
 - ค. กรับ
 - ง. ฉิ่ง
8. บุคคลใดต่อไปนี้ไม่มีชื่อเสียงด้านการตีพิณอีสานมากที่สุด
- ก. นายเปลื้อง ฉายรัศมี
 - ข. นายทองใส ทับถนนวน
 - ค. นายทองคำ ไทกล้า
 - ง. นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์
9. กลองเสียงพิณวิวัฒนาการมาจากสิ่งใด
- ก. กระดองเต่า
 - ข. กระบอกไม้ไผ่
 - ค. ฝนน้ำเต้า
 - ง. กะลามะพร้าว
10. ข้อใดต่อไปนี้ไม่ใช่ชื่อเรียกที่ใช้เรียกพิณของชาวอีสาน
- ก. พิณ
 - ข. อีเต่ง
 - ค. ชุง
 - ง. พิณเพี้ยะ

ใบงานที่ 3 เรื่อง ศิลปินพื้นถิ่นอีสาน

ชื่อ.....นามสกุลชั้น ม...../.....เลขที่.....

คำชี้แจง : ให้นักเรียนนำเสนอเกี่ยวกับศิลปินชาวอีสานที่มีชื่อเสียงด้านการตีตุง

ภาพศิลปิน

ชื่อศิลปิน
ภูมิำเนา

เกียรติภูมิและผลงาน

.....

.....

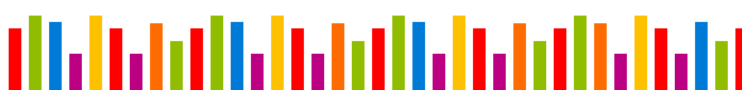
.....

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. “ความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านอีสาน,” ใน ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.
- ปัญญา รุ่งเรือง. ประวัติการดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.
- ลิไท, พระยา. ไตรภูมิพระร่วง. ม.ป.ท. : กรมศิลปากร, 2515.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. พจนานุกรมศัพท์ศิลป์. ร้อยเอ็ด : คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2552.
- สำเริง คำโหมง. ดนตรีอีสาน : แคนและดนตรีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง. มหาสารคาม : ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, 2538.
- สุพรรณิ เหลือบุญชู. ดนตรีศิลปะการแสดงพื้นเมืองอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.

[http://www.oknation.nethttp://th.wikipedia.org\(22/10/2558\)](http://www.oknation.nethttp://th.wikipedia.org(22/10/2558))

[http://www.profusac.com\(22/10/2558\)](http://www.profusac.com(22/10/2558))

[http://www.oknation.nethttp://th.wikipedia.org\(22/10/2558\)](http://www.oknation.nethttp://th.wikipedia.org(22/10/2558))

